

A **Magyar Könyvszemle** 1982 3-as számában megjelent tanulmányok, cikkek pusztán címfelsorolása is arról tanúskodik, hogy e szám közleményei a könyvtárosok egy szűkebb rétegéhez, elsősorban bizonyos különgyűjtemények és speciális részlegek munkatársaihoz szólnak, például az orientalistákhoz, hebraistákhoz (Scheiber Sándor: *A Ben Szira 4 (D) kéziratának további lapja* — az érdekes felfedezésről beszámoló írás angol nyelven is olvasható); az Árpád-kor kutatóihoz (Gerics József: *Az 1040-es évek történetére vonatkozó egyes források kritikája I.*); a sajtó- és művelődéstörténetesekhez (Buzinkay Géza: *A magyar közművelődési lapok „élet és jellemrajza” 1867—1890. Rovatelemzési kísérlet* — ez a nagyközönségnek kiadott sajtóban akkortájt nagyon divatos portrékat, életrajzokat, a portrérovatokat elemzi különféle szempontok szerint, a *közművelődési* jelzőt eléggé szabadon kezelve); az irodalom- és könyvkiadás-történettel foglalkozókhöz (Voit Krisztina: *Molnár Ferenc és a Franklin Társulat*, illetve Tasi József: *Az 1928-as Ady-röpirat. Adalékok a népi írók mozgalmának történetéhez* — és tegyük hozzá: a csehszlovákiai Sarlómozgaloméhoz is).

A *Közlemények* c. rovatban két tanulmány foglalkozik a még a közelmúltban is népszerű, de napjainkra már úgyszólván kihalt emlékkönyvek műfajával, történetével, a Cambridge-i Gömöri György (*Magyar- és latin nyelvű versbejegyzések XVII. századi emlékkönyvekben*), valamint a bécsi Németh Istváné és a budapesti Kis Istváné, akik közösen írtak *Barthos Paulina emlékkönyvéről*. (Ez az 1835 és 1852 között írt kéziratot 1965-ben került a bécsi nemzeti könyvtár kéziratárába.) Igen értékes adalékokat szolgáltat a XVII. századi Magyarország könyvkereskedelmi és nyomdászati viszonyaihoz Pavercsik Ilona cikke, melynek címe, illetve alcíme: *Georg Steinhübel löcei könyvkereskedő hagyatéki leltára. Adatok egy felvidéki város polgárságának könyvkultúrájához*.

A **Műszaki Egyetemi Könyvtáros** elmúlt évi 2. számában a központi könyvtár igazgatója köszönti az anyaintézményt, amelynek alapító okiratát — pontosabban az egyetem jogelődjének, a budai egyetem bölcsészeti karán létrehozott mérnökképző intézetnek alapító rendeletét — II. József 1782. augusztus 30-án írta alá. A jubileumra emlékeztet *Végh Ferenc* összeállítása is, amely „Magyar technikus vagyok. . .” címmel szemelvényeket közöl a műegyetem rektorainak az évnyitó és az évzáró ünnepségeken, illetve más ünnepélyes alkalmakkor elmondott beszédeiből. (Ezeket egyébként a könyvtár külön kiadványban is közzétette, innen származnak az idézetek.)

Napjaink egyik legégetőbb könyvtári és szakirodalmi tájékoztatási kérdésével, a külföldi folyóirat-ellátottsággal foglalkozik *Somogyi Andrásné*. Rövid, de alaposan dokumentált írásából kiderül, hogy e területen régebben is folytak elemzések és a gondok nem újkeletűek: a hálózati rendelkezések okozta sok párhuzamoság kiküszöbölése végett már az 1963 és 1968 közötti években is felülvizsgálta folyóiratrendelési gyakorlatát a műegyetemi könyvtár, s már akkor 1200 folyóirat előfizetésének lemondásáról döntött, majd az utóbbi tíz évben további periodikus kiadványok tanszéki rendeléseit szüntette meg. A változások szemléltetésére íme néhány adat: 1973-ban a hálózat 4,6 millió forintot költött 2285 folyóirat előfizetésére, a központi könyvtár pedig 3,6 milliót fordított a maga 1248 folyóiratának beszerzésére. 1982-ben a hálózati könyvtárak 350-nel kevesebb (1931) folyóiratot rendeltek meg lényegesen nagyobb összegért (csaknem 5,6 millió forintért), a központi könyvtár meg a saját, majdnem 200-zal kevesebb (1077) periodikájáért sokkal többet, 7,8 millió forintot adott ki. A gondok mégsem szűntek meg, az egyetem fejlesztési alapjának korlátozott teherbíró képessége miatt újból meg kellett vizsgálni a többes példányok ügyét, különös tekintettel a folyóiratárak évi 10—20 százalékos növekedésére. A központi könyvtár megállapítása sze-

rint még mindig 873 folyóirat található egynél több példányban az egyetemen, s a többes rendelések értéke 1,3 millió forint. A beszerzett folyóiratok csaknem egynegyedét több példányban járhatja az egyetem, bizonyos esetekben négy vagy még több példányban is. A műegyetem könyvtári tanácsa a tényeket mérlegelve döntött úgy tavaly márciusban, hogy a tőkés referáló folyóiratokat a tanszékek — egykét kivételtől eltekintve — nem rendelhetik meg, hanem a központi könyvtár állományában továbbra is megtalálható ilyen kiadványokat kell használniuk. Sajnos, mindezek még nem oldják meg a jelen és a jövő gondjait, s a műegyetem könyvtári intézményegyüttese továbbra is válaszut előtt áll: megszüntesse-e teljesen a párhuzamos rendeléseket, vagy lemondjon számos, egyetlen példányban járó folyóiratáról. (A döntést a másolóberendezések állapota is befolyásolhatja; ilyen vonatkozásban viszont szintén nem megnyugtató a helyzet.) A folyóiratrendelésekről a jövőben a tudományos osztály vezetőjének irányítása alatt álló, a karok dékánhelyetteseiből és a központi könyvtár szakembereiből szervezett munkabizottság dönt majd, miután a következő évi folyóiratrendelés határideje előtt tájékozódott a helyzetről és a szükséges tennivalókról.

A **Könyvtári Híradó** idei első (januári) száma tartalmilag valóban az, aminek alcíme jelzi: „A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár dolgozóinak tájékoztatója”. A belső információk — például a könyvtár szakszervezeti életéről szóló jelentés és intern hírek — képezik gerincét, és a közölt külföldi tanulmányúti beszámoló is elnagyoltabb a szokásosnál. (Ha erre a terjedelmi korlátok kényszerítették a szerzőt, talán jobb lett volna — és a jövőben feltétlenül jobb lenne — a tanulmányút egy-egy jellemző tapasztalatát, a látottak valamilyen érdekes szakmai részletkérdését publikálni; az olyan nagy téma, mint most a Berlińi Városi Könyvtár bemutatása kevesebb mint négy nyomdai kéziratoldalon, óhatatlanul is szakmai pongyolaságokra és közhelyekre csábít.) Ami miatt mégis érdemes forgatni a Könyvtári Híradó januári számának lapjait is, az a könyvtár fontos kiadványait bemutató rovat és egy értékes szolgálatásának, az úgynevezett irodalmi analitikus katalógusnak huszadik születési évfordulójáról megemlékező írás. (Kár, hogy az olvasó az első mondat láttán zavarba jön: „Évfordulót ünnepelhettünk 1982-ben: húsz éve,



1963-ban indult a . . .” — Ha 1963-ban, akkor 1982-ben nem húszéves volt a katalógus; ha pedig mégis, akkor az indulási dátum nem jó. . .)

A **MÁV Szakkönyvtári Tájékoztató** 1982-es évfolyamának (1., 2. sz.) ismertetésével új könyvtári ágazati folyóiratot mutathatunk be. Pontosabban nem is újat, mivel e híradó létezéséről a szakirodalom alapján évek óta tudtunk, de számaihoz csupán most jutottunk hozzá.

A tavalyi évfolyam két számából a következő ismereteket szereztük a folyóiratról: Kiadója a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium vasúti főosztályának tervgazdasági és műszaki fejlesztési szakosztálya; az évente kétszer megjelenő kiadvány gondozója a Közlekedési Dokumentációs Vállalat; a szerkesztő *dr. Udvarhelyi Dénes*. A tavalyi első szám 536, a második 500 példányban, sokszorosításban jelent meg; mindkét számot régi vasúti műtárgyakról készített egykorú metszetek másolatai élénkítik, de egyéb tárgyú, grafikai jellegű illusztrációk is találhatóak a folyóiratban.

Mindegyik számban olvasható két-három, szűkebb értelemben vett könyvtárügyi-szakmai írás: az egyik például a hálózat hosszabb távú feladatait ismertető évadnyitó cikk

(1982/1. sz.), illetve könyvtárbejelentő (a debreceni vasútigazgatóság szakkönyvtáráról, 1982/2. sz.), a másik cikktípus emlékeztel-frissítésül olyan könyvtári szakmai alaptudnivalókkal foglalkozik, mint a könyvek bibliográfiái leírása (1. sz.), a betűrendes katalógus szerkesztése vagy a katalógusok egyéb elemi kérdései (2. sz.). A folyóiratszámok nagyobbik részét vasúti szakkönyvek ismertetései alkotják, de más, időszzerű társadalmi kérdések irodalmának áttekintése is olvasható bennük (például egy 18 tételes bibliográfiával ellátott, jó szakirodalmi szemle az alkoholizmusról az 1982/2-es számban).

A közlemények sajátos, fontos csoportját képezik a vasúttörténeti tanulmányok, összefoglalások: *A vasúttörténet magyar nyelvű forrásaiból* című sorozatának immár a 19. folytatását publikálta *Tisza István* az 1982/2-es számban. Rajta kívül is többé-kevésbé állandónak tűnik a híradó szerzői gárdája: a szorosán vett könyvtári szakmai írások szerzői *Vécsey Kálmán* és *Barkóczy Jolán*, de a könyvismertetések készítői közül többen a neve szintén ismétlődik a két számban.

Tudósításokat olvashatunk a MÁV Szakkönyvtári Tájékoztató tavalyi évfolyamában olyan eseményekről is, mint a műszaki és közgazdasági könyvnapok helyi történései, illetve a MÁV vezérigazgatóságon rendezett nagyszabású eszperantó-kiállítás (ennek alapja a híres *Fajsi-gyűjtemény* volt), szívesen látunk volna azonban – és látnánk a jövőben – a folyóiratban a vasutas szakkönyvtárak életéből vett kishíreket is.

A **Pécs-Baranyai Könyvtáros** az elmúlt évben is egyetlen alkalommal jelent meg, 1982. 1—2. jelzéssel. Az összevont számot olvasván a szemlélő megismételheti régebbi véleményét: Kár ez a ritka, nemegyszer kétséges megjelenés, mert e híradó nemesak érdekes, változatos tartalmú, hanem minden számában olvasható valamilyen, az országos döntések befolyásolására is alkalmas, általánosítható helyzetfelmérés, elemzés, vagy a könyvtárak egy-egy nagyobb csoportja számára tanulságos műhelymunka. Ilyen írás ebben a számban három is akad: Például *Huber Kálmán* elemzése azokról a könyvkérésekről, olvasói kívánságokról, amelyeket a megyei könyvtár olvasószolgálatára 1981-ben — többnyire az alacsony példányszám vagy az állomány hézagai miatt — nem tudott teljesíteni.

Ha ilyen értékelést minden nagyobb könyvtár (hálózati központ) rendszeresen végezne, és a legfontosabb adatokat közzétenné, nemcsak saját állományának hiányait pótolhatná a mostanál gyorsabban, hanem előjegyzéseinek, könyvtárközi kölcsönzési kéréseinek bibliográfiai adatai az újrakiadásokról való könyvkiadói döntéshozók kezében igen fontos érvekké is válhatnának. Épp ezért hívjuk fel *A Baranya megyei Könyvtár olvasószolgálatában 1981-ben végzett kielégítetlen olvasói kérések elemzésének értékelése* című írásra a könyvkiadók, -terjesztők és az állománygyarapítók figyelmét. (Biztosíthatjuk őket arról is, hogy e munka használhatóbb és pontosabb mint a címe.)

Az agrárértelmiségnek a szakirodalom iránti érdeklődéséről eddig jobbra csupán a mezőgazdasági könyvtárügy berkein, körein belül tájékozódhattunk. Egy — ugyancsak 1981-ben elvégzett — Baranya megyei igénykutatás és ellátottsági vizsgálódás adatai most lehetővé teszik a régebbi és a mostani elemzések megálapításainak összehasonlítását. A megyei könyvtár ugyanis épületbővítésének befejezésével egyidejűleg mezőgazdasági szaktájékoztatással kívánja kiterjeszteni szolgáltatásait — annál is inkább, mivel a megyében nincs érdemleges nyilvános mezőgazdasági szakkönyvtár —, ezért az említett év januárjában 650 szakembert keresett fel kérdőíveivel, s a visszaérkezett 215 választ feldolgozta. A kérdések az iránt érdeklődtek, hogy a megkérdezettnek munkakörében szüksége van-e a szakirodalom használatára; milyen forrásból szerzi be az irodalmat; milyen szakfolyóiratokhoz jut (juthat) hozzá; milyen a viszonya a munkahelyi vagy az egyéb szakkönyvtárakhoz; milyen mértékű az AGROINFORM és a megyei könyvtár szolgáltatásainak igénybevétele; mekkora az igény a külföldi irodalom beszerzésére. A válaszokat nem ismertettük, csupán azt jegyezzük meg, hogy ezek — *Surján Miklós* összegezése szerint — többnyire a társadalomban élő hagyományos könyvtárképet, a kölcsönzést elsődlegesnek ítéelő köztudatot tükrözik. Az is jellemző — és a könyvtárügy jövője szempontjából egyáltalán nem biztató tény —, hogy a legkisebb arányban a vezetők jelezték a gyakori könyvtárhasználatot.

Az összevont iskolai és tanácsi közművelődési könyvtárak működésének baranyai tapasztalatait a megyei könyvtár igazgatója, *dr. Román Lászlóné* foglalta össze. Munkája alapos és meggyőző mérlege az 1975-től napjaink

kig összevont 21 könyvtár (beleértve az általános művelődési központok könyvtárait is) tevékenységének, szervezeti és tartalmi eredményeinek, illetve kudarcainak. Tárnyilagos helyzetlelmzése és javaslatai érdemesek a megfontolásra mindenütt, ahol ezt a napjainkban nagyon is időszerű kérdésszövevényt (helyenként és időnként inkább: kérdésgubancot) tárgyalják, vitatják és a tisztázásra, helyes döntésekre törekednek.

A **Kisalföldi Könyvtáros** című Győr-Sopron megyei híradó — újraindulásakor meghirdetett programjának megfelelően — ismét tematikus számmal jelentkezett: 1982/II. jelzésű száma a falusi könyvtárügyről szól, mégpedig nemcsak rendkívül hasznosan, hanem színesen is, a kisközséges megyék könyvtári gondjainak elég alapos látletét mutattván föl mind a megyék, mind az ország könyvtárpolitikájának irányítói számára. Külön cikk foglalkozik például a kisközségek könyvtárainak élethalálharcával (Könyvtárak a létezés határán — *Böröndi Lajos*) és a községekben működő 19 szakszervezeti könyvtár helyzetével is; közülük a legbizonytalanabb sorsúaknak, a legkisebbeknek (a cikkíró az SZMT központi könyvtár igazgatója) kivezető útként azt jelöli meg, hogy csatlakozniuk kell a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár által tervezett központi ellátó rendszerhez. Ennek munkálatairól a harmadik írás, *Szalai Gáborné* számol be: a megye a községekben körzeti könyvtárak és öt ellátó rendszer kialakítását tervezi, négyet a városi-járási, egyet a megyei könyvtárra építve. A központi járás 15 községét a megyei könyvtár 1982. január 1-én bevonta társulásos ellátó rendszerébe, s reméli, hogy a kezdeti zökkenők miatt bekövetkezett 2—3 hónapos szállítási késedelmeket is meg tudja majd szüntetni a rendszer működésének csiszolódásával. Elsősorban nem ellátási, hanem könyvtárszolgálati és a társadalmi fejlődés ellentmondásaiból fakadó nehézségek, gondok jellemzik a nemzetiségi községek könyvtárügyét. A Soproni Városi-Járási Könyvtár Győr-Sopron 7, Vas megye 6 településének német nemzetiségi könyvtári ellátásáért felelős. Munkatársának, *ifj. Szabó Kálmán*nak alapos, gondos beszámolója arról tanúskodik, hogy a soproni könyvtár jó gazdája a rábízott szakterületnek. A szerzőnek egy másik írása is olvasható e híradószámban: öt régi pedagóguskönyvtárossal a falusi könyvtárügyről folyta-

tott beszélgetést. A több évtizede tevékenykedő községi könyvtárosok korunk falusi könyvtári fejlődésének arra az ellentmondására próbáltak választ adni, hogy a javuló feltételek közepette is visszaesett a könyvtári olvasók száma. Az okokat egyebek között a városiasodásban, az elvándorlásban, az életmódváltozások hatásában, az emberek állandó időhiányában, a gazdasági-közigazgatási változásokban, a körzetesítésben, a vezetők, értelmiségiek gyengülő példamutatásában, a középiskolai továbbtanulási törekvések irányának megváltozásában, az iskola és a pedagógusok közművelődés-irányító szerepének elsorvadásában jelölték meg. Érdekes a televízió hatásának eltérő megítélése: „Meggyőződése, ha nem volna televízió, akkor sem olvasnának többen. A jelenség kulcsát én másutt keresem: az anyagiakért folyó túlzott hajsza nem hagy időt az olvasásra, de megváltoztatja az emberek értékrendjét is!” — mondotta *Berta János* rábapordányi könyvtáros. — *Ifj. Szabó Kálmán* személyében olyan, rendszeresen jelentkező fiatal könyvtári szakírót vezetett be a Kisalföldi Könyvtáros a könyvtárügyi szaksajtóba, akinek nevével a jövőben minden bizonynyal találkozni fogunk más orgánumban is. Ezért érdemes foglalkozni vele: írásainak néhány vadhajtását óvatosan lenyesni a szerkesztőségi ollóval, eltüntetni stílusának időnkénti túlbujánzását, kiegyenesíteni egy-egy kimódolt fordulatát, körmönfont mondatát, például az ilyent: „... a mű és a befogadó közti kommunikációs csatorna zajsintjét — legalábbis egy küszöbérték felett — a legfelkészültebb szakreferens segítsége sem kompenzálhatja.” — Igazságtalanság volna, ha az imént említett írásokon kívül legalább a címét nem sorolnánk fel még néhány, a Kisalföldi Könyvtáros tartalmát gazdagító írásnak: Az állománygazdálkodás egy lényeges kérdése — a törlés (*Mómus Imre*); Kisalföldi könyvesházak. A győrszentiváni könyvtár (*Szalai Gáborné*); Kérjük, szóljanak hozzá...! (Részletek *A lakóhelyi könyvtári ellátás szakmai irányelvei*, valamint az *Irányelvek az iskolai könyvtárak fejlesztéséhez* c. tervezetekből.)

A **Somogyi Könyvtárak** tavalyi évfolyama egyetlen számból (1982/1—2.) áll, tartalmasságát azonban nemcsak az összevonásnak, hanem a megyei, illetve a járási könyvtárak megalakulásának harmincadik évfordulója alkalmából készült jó összegezőéseknek, vissza-



emlékezéseknek is köszönheti. Ezek eredményekről, nagyarányú fejlődésről tanúskodnak, de őszintén, tárgyyszerűen szólnak a megoldatlan kérdésekről és a megtorpanások okairól, illetve a beszűkült lehetőségek ellenére is szűkséges, a szakmai színvonalat javító tennivalókról. A megyei könyvtár igazgatója jubileumi számvetésében megemlékezik a könyvtár gazdag hagyományairól (Somogy megye könyvtára 1832-re vezetheti vissza eredetét), java figyelmét azonban az 1952 óta eltelt három évtized teljesítményeire fordítja: a megyei könyvtár az alapítás évében 10 ezer kötetből 3 ezer olvasót szolgált ki, napjainkban 215 ezer állományegységét évente 11 ezer olvasó használja, s 260—270 ezer kötetet kölcsönöz. Az 1964-ben felavatott új könyvtárépület még napjainkban is elegendő nagyságú volna, ha — lévén az első korszerű, nagy szabadpolcos könyvtárnak tervezett épület az országban — a főhatóság néhány képviselője a tervezéskor a kellő tapasztalatok hiányában és a túlméretezettség veszélye miatti óvatosságából, sőt félelemből nem csökkentette volna egyharmadával az eredeti alapterületi tervszámot. Ennek következtében már hét évvel a megnyitás után ideiglenes raktári épületet kellett felállítani a könyvtár udvarában, s programba venni a könyvtár bővítését, ami végül is nem valósulhatott meg,

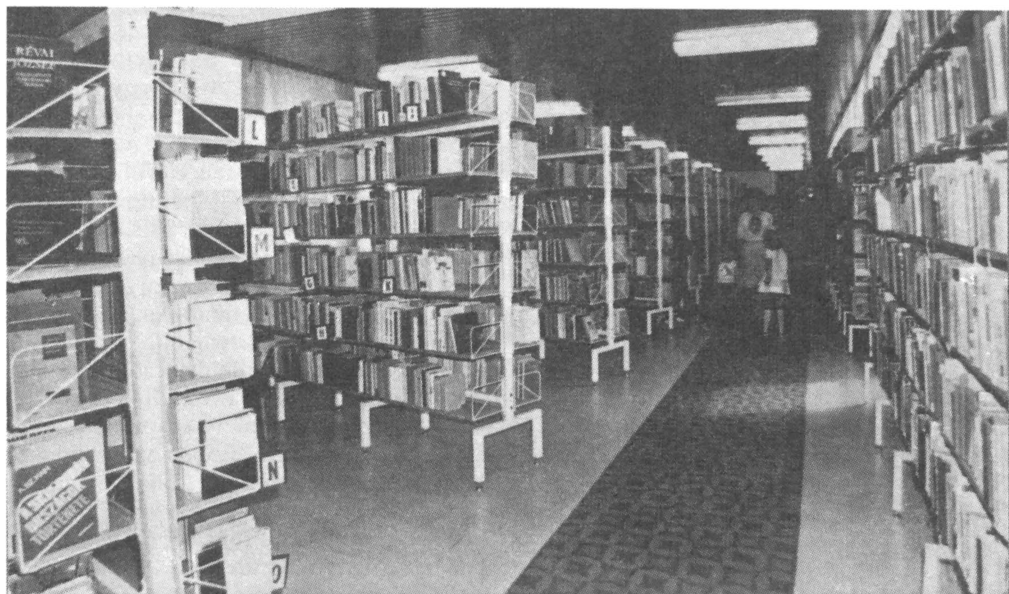
mert az 1964-ben megtakarított 2 millió helyett ma 25 millió forintnál is több kellene a továbbépítéshez. A megye nemcsak Kaposváron, hanem a járási székhelyeken és a falvakban is nagy áldozatokat hozott a korszerű könyvtári szolgálat megteremtéséért: a 308 könyvtári egység közül több mint 200-at az elmúlt két évtizedben épített vagy felújítással nagyobbított (ez egyedülálló teljesítmény az országban!), de a nagy számok a nagy feladatok is jelzik, s azt szintén elárulják, hogy az erőfeszítések ellenére sok bővített intézmény újból szűkké, korszerűtlenné vált. Ma a tanácsi könyvtáraknak csupán egyharmada tekinthető a kor színvonalán álló intézménynek, másik harmada megfelelő, a maradék viszont még mindig szegényes, elhanyagolt.

A megyéről szóló áttekintést jól kiegészíti az egyik alközpont, a Nagyatádi Városi-Járási Könyvtár igazgatójának visszapillantása az elmúlt három évtizedre. Ebben az a rokonszenves, hogy a könyvtár mostoha körülményei ellen a „kis lépések” taktikáját vetette be, mégpedig eredményesen: több lépcsőben bővítette, korszerűsítette épületét, s ebben az évben újabb 200 m²-es gyarapodása várható.

A Somogy megyei Könyvtár minden évben köszönti a könyvtári törzsgárda tagjait. 1982-ben négy falusi könyvtárosa érdemelte ki a harmincéves szolgálatért járó emléklapot és -plakettet. Közülük egytel interjút készített a híradó, hármukat pedig levélben „kérdezte ki”, s válaszaikból képzelt kerekasztal-beszélgetést állított össze. A kétféle megszólaltatást egymás mellé állítva az interjú-forma felé billen a mérleg nyelve. Kár volt az „olcsóbb” levélbeli érdeklődéssel elszalasztani azt a lehetőséget, hogy a régi könyvtárosok alaposabb „kikérdezésével” minél több érvényes ismeretet szerezhessen a könyvtárügyi (helyi, illetve országos) irányítás a mai falu olvasási viszonyainak mélyebb rétegeiről. . .

Még néhány, elolvasásra különösen érdemes írás a *Somogyi Könyvtárakból* — pusztán cím szerinti felsorolással: Törzsolvasók köszöntése a megyei könyvtárban (olvasókonferencia); Fórum a gyermekkönyvtárban (szintén olvasókonferenciái beszámoló); Tervezet a „B”-típusú könyvtárak helyismereti gyűjteményének kialakítására és működésére; Klubkönyvtári tapasztalatok Bodvicán; Vetélkedünk! Vetélkedünk? (Építődök a megyei könyvtár központi tájékoztató szolgálatának munkájából.)

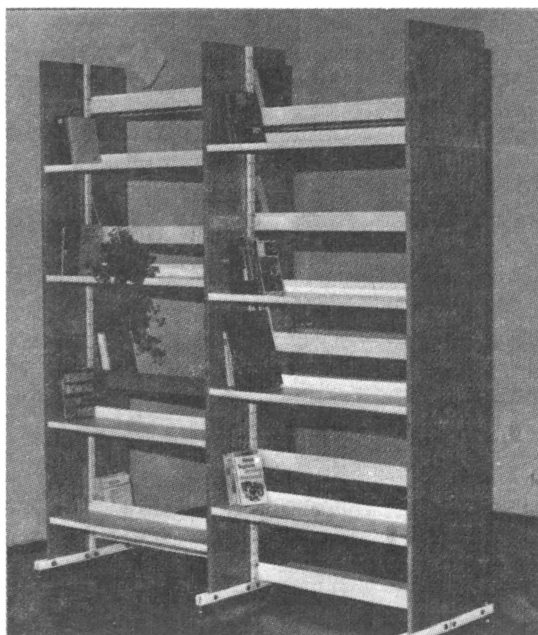
Könyvtára berendezéséhez ajánljuk



MERABONA és **TÉKA**
típusú bútorainkat

**MEZŐGÉIPARI
SZÖVETKEZETI
KÖZÖS
VÁLLALAT**

**SZANY
ADY ENDRE ÚT 38.
9317**



Külföldi gyűjteményes szociológiai művek tartalomjegyzékei 1970—1978 címmel 577 tanulmánygyűjtemény elemző bibliográfiáját tette közzé a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtára és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár három kötetben, sokszorosításban. A két könyvtárból és a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának, valamint az MTA Szociológiai Kutatóintézetének könyvtári állományából kiválasztott, főleg a társadalomstatisztikai munka segítségével szolgáló műveket úgy mutatja be, illetve tárja fel a kiadvány, hogy két hatalmas kötetében (2. és 3.) közli a szóban forgó könyvek címlapjának, valamint az impreszumot, illetve a tartalomjegyzéket magában foglaló oldalainak fényképét. A második kötet az általános műveket és a módszertani munkákat, a harmadik az ágazati szociológiákat veszi számba, a kötetben belül megfelelő tagolást, a fejezeten belül pedig nyelvek szerinti csoportosítást alkalmazva. A 180 lapos első kötetet teljes egészében a tárgymutató tölti ki; személynévmutatója nincs a bibliográfiának. (1982. [1983.]

A Mikroprocesszorok és alkalmazásuk, valamint az Érintésvédelem a címe, illetve tárgya az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár *A tudomány és technika újdonságai magyar nyelven* c. ajánló bibliográfiai sorozatában 109-es és 110-es sorszámmal megjelent kiadványoknak. A mikroprocesszorokkal foglalkozó bibliográfia, amely 137 tételben, bő annotációkkal mutatja be az elmúlt

hat év folyamán megjelent, a mikroprocesszoros rendszerekkel, oktatásukkal, fejlesztésükkel, tervezési, irányítási, méréstechnikai, valamint egyéb alkalmazásukkal és a mikroszámítógépekkel foglalkozó szakirodalmat, *Szabó Bendegúz* gépészmérnök munkája; a 64 tétel — szintén annotált — érintésvédelmi bibliográfiában pedig az 1977 — 1982-es évek szakirodalmát öt fejezetben (alapelőírások, védővezetős érintésvédelem, védőkapcsolások, az érintésvédelem szükségessége, illetve hatásossága) tárja fel *Lukács Erzsébet* villamosmérnök, munkavédelmi szakmérnök. (1982. [1983.] 80 l.; 1982. [1983.] 42 l.)

Politzer (Csapó) Zsigmond-nak, a szocialista magyar munkásajtó megteremtőjének 130. születési évfordulójára bibliográfia kiadásával emlékezett szülőmegyéje: a *Vasi életrajzi bibliográfiák VII.* jelzésű füzetet, *Újó Margit* összeállítását 200 sokszorosított példányban bocsátotta ki a szombathelyi Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár. Politzer Zsigmond 1852-ben Kiscellben született. A Műegyetemen tanult, 1869-ben Táncsics Arany Trombitájánál dolgozott, 1870-ben az *Általános Munkás Újságnak* és német nyelvű változatának szerkesztésében vett részt, 1871-ben pedig a *Testvériség* felelős szerkesztője lett. Ugyanebben az évben a hűtlenségi perben elítélték; 1873-ban a *Munkás-Heti-Krónikát* jegyezte, majd Münchenben szerkesztette a *Münchener Zeitgeist* c. szociáldemokrata lapot. Itt is elítélték, ki-

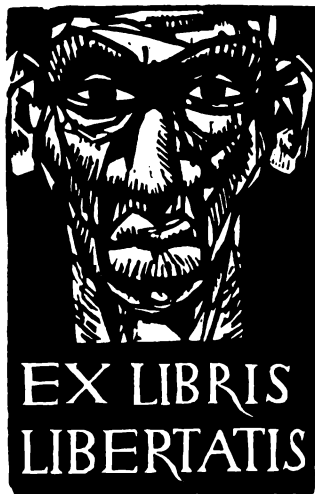
utasították, ezért Bécsen keresztül hazaérkezett Szombathelyre, ahol a bécsi *Zukunft* nevű mozgalmi lapot szerkesztette. 1883-ban Csapó Zsigmond néven Párizsban telepedett le, s ott haláláig, 1924-ig igen sokat tett a magyar kultúra népszerűsítéséért. A bibliográfia Politzernek csak magyarországi munkásságát veszi számba, négy fejezetben, időrendben: az életrajzi bevezető utáni fejezet Politzer írásait sorolja fel, majd a neki tulajdonítható munkák címadatai következnek. Két fejezetet szentelt a fűzet a róla szóló, illetve a vele foglalkozó írásoknak — különválasztva az 1933-ig és az 1945 után megjelent publikációkat. (1933 és 1945 között feltehetően nem írtak róla.) A szerény külsejű fűzet néhány illusztrációt: fénykép-
újságoldalmásolatokat is közöl. (1982. [1983.] 42 l.)

Szindrómák címmel, *Magyar szerzők magyar és idegen nyelvű; külföldi szerzők Magyarországon megjelent syndromatológiai munkái és a legfontosabb „kór”-ok. 1960—1981* alcímmel ezer példányban nyomtatott bibliográfiát adott ki a miskolci központi orvosi könyvtár dr. Vértés László, Czier Zsuzsa és dr. Gyárfás Ágnes szerkesztésében. Szindrómának az orvosi nyelv a tünetcsoportokat, bizonyos betegségekre jellemző módon, egyidejűleg megjelenő tünetek együttesét nevezi, amelyek a leggyakrabban a leírójukról kapják nevüket: például Basedow-kór, Bechterew-kór, Parkinson-kór. Az 1981-es kiadási évet feltüntető, de a *Könyvtáros*-hoz csak most eljutott bibliográfia

a betegségek (kórok) betürendjében közli a különféle szindrómákkal foglalkozó szakirodalom adatait, a vaskos kötet végén pedig 15 tételben felsorolja a miskolci központi orvosi könyvtárban meglévő syndromatológiai könyveket is. A megítélésünk szerint igen fontos bibliográfiához — sajnos — nem készült mutató, sőt a rövidítve leírt folyóiratnevek hivatkozott feloldási jegyzéke is hiányzik a *Könyvtári Tájékoztató 15.* sorozat- és kötetjelzésű munkából. (1981. 294 l.)

Műegyetemi rektori beszédek jegyzékét adta ki sokszorosításban, 300 példányban a Budapesti Műszaki Egyetem, amely tavaly ünnepelte fennállásának 200. évfordulóját. Ebből az alkalomból a központi könyvtár műszaki tudománytörténeti kiadványsorozatának 27. füzeteként közrebocsátotta *Végh Ferenc* összeállítását, amelynek jelentőségét az adja meg, hogy a tanévnyitói rektori beszédek az egyetem mindenkori állapotának hű tükrői, egyben történetének, törekvéseinek de a magyar tudománytörténetnek is igen értékes forrásai. A Műegyetemnek 1871 óta van rektorválasztási joga, azóta 51 rektor irányította tevékenységét. A gyűjtemény számára mindössze nyolc rektori beszédet nem sikerült felkutatnia a szerkesztőnek, aki azonban kibővítette az összeállítást a BME egyik elődintézményének, a József Ipartanodának a megnyitásakor, 1846-ban elhangzott igazgatói beszéddel, s felvette a rektori beszédek közé a mindenkori rektorok ilyen minőségben elmondott egyéb, fontos beszédeit is. Az időrend szerinti összeállításban *Végh Ferenc* néhány soros összefoglalásokkal, illetve idézetekkel emeli ki a beszédek fő mondanivalóját, s feltünteti a forrásokat is, amelyekben ezek találhatóak. A 166. tétel a szolnoki Közlekedési Műszaki Egyetem, a 167. a budapesti Építőipari Műszaki Egyetem, a 168–180. tétel az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem rektori beszédeit veszi számba. Az értékes kiadványt a rektorok névsora és névmutató zárja. (1982. 104 l.)

Optikai hírközlés címmel részben annotált bibliográfia jelent meg a *Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára Tudományos Műszaki Bibliográfiák* nevű sorozat 16. számaként. A *Fodor Zoltán* által összeállított bibliográfia jelentőségét az adja meg, hogy az optikai információátvitel, az optikai szálak alkalmazása számos előnye következtében napjainkban mind jobban tér nyer a híradástechnikában a hagyományos kábelösszeköttetésekkel szemben. A 300 példányban sokszorosított füzet 350 tételben, műfajonként



(könyvek, összefoglaló művek, fordítások, folyóiratcikkek, kongresszusi anyagok, kutatási jelentések, disszertációk), a műfajokon belül pedig nyelvenként, fordított időrendben tárja fel a hetvenes években — 1980 első felévének végéig — megjelent külföldi és magyar szakirodalmat, és az ismertetett dokumentumok könyvtári lelőhelyét is megadja. Mivel a kiadvány második felében megtalálható a témakör fogalmainak részletes értelmező szótára, továbbá név- és tárgymutató is, a bibliográfiát a nagyobb közművelődési könyvtárak is jól használhatják szakirodalomközvetítő tevékenységük során. (1982. [1983.] 114 l.)

Fonyód 900 éves címmel a híres balatoni üdülőhely 1982-es jubileumi évének alkalmából válogató bibliográfiát adott ki az Eötvös Károly Nagyközségi Központi Könyvtár. A *Jordánné Vörös Gyöngyi*, *Nagy Károly* és *Szabolcsi Katalin* által összeállított könyvszet, amelyet a Somogy megyei Könyvtár sokszorosított 300 példányban, arra törekszik, hogy Fonyód történetét és mai életét tágabb keretekben mutassa be, ezért vonzáskörzetének, társközségeinek, sőt a Balatonnal kapcsolatos időserű kérdéseknek is teret ad a válogatásban. Az 1008 tételes bibliográfia az önállóan megjelent kiadványok — köztük szépirodalmi alkotások — leírásával kezdődik 123 tételben, majd a legutolsó tiztizenöt év fontosabb sajtóközleményeinek adatai következnek tíz fejezetben — ezeken belül számos kisebb-nagyobb csoportban —, évek szerinti bontásban. A tartalmat nem tükröző címek esetében rövid magyarázatok igazítják el az olvasót, aki a keresés során név-, tárgy- és testületi — intézményi mutatót is használhat. Kár, hogy például a könyvtárugy anyaga a mutatókban nagyon el van rejtve, vagy túlságosan szegényes. (1982 [1983] 200 l.)

A Régi Okiratok és Levelek Tára című, rövid életű debreceni folyóirat repertóriumát adta ki a Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára a *Tiszántúli időszaki kiadványok repertóriumai* nevű sorozatának 5. (V.) jelzésű füzeteként. A 400 példányban sokszorosított cikkbibliográfia összeállítója és szakszerű bevezetőjének írója, *Korompai Gábor dr.* az 1905 októberétől 1906 októberéig megjelent folyóiratról elmondja, hogy ez az alcíme szerint „Havi folyóirat az irodalom és történelem köréből” valójában történeti forrásokat közlő orgánus volt, amely a Magyar Történelmi Társulat által a fővárosban kiadott *Történelmi Tárral* ellentétben főleg a nem hivatásos történészek által gyűjtött forrásdokumentumokat tette közzé. Szerkesztője *dr. Kardos Samu*

debreceni ügyvéd, egy Wes-selényi-monográfia szerzője, főmunkatársai és munkatársai az egész ország területéről jelentkező tanárok, levéltárosok, vármegyei főtisztviselők voltak, sőt országgyűlési képviselő és földbirtokos is akadt köztük. Közülük néhány ma is számon tartott név: Oláh Gábor, Zoltai Lajos, Kardos Albert, Darnay Kálmán, Vámbéry Ármin, Bányai Elemér. A Debrecen és a Tiszántúl, valamint az ország történelméhez fontos adalékokat szolgáltató közléseken kívül sok irodalmi közlemény is megjelent a folyóiratban, ezért a repertórium a történetészek és a helytörténeti kutatókon — műhelyeken — kívül az irodalomtörténetírás művelőinek figyelmére is érdemes. Munkájukat megkönnyíti a repertórium logikus rendszere: 255 tételt a folyóirat füzetei szerint, a számok felépítésének megfelelően közli az összeállító, aki a címléírásokat a szükséges kiegészítésekkel is ellátta, a keresést pedig összevont név- és tárgymutatóval könnyítette meg. (1982. [1983.] IV, 26 l.)

Alapelvek a rendszeres testmozgásra nevelés feladataihoz címmel a Művelődési Minisztérium tárcaközi munkabizottságának felkérésére módszertani füzetet jelentetett meg az Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ *Az általános művelődési központ munkájának szervezeti és tartalmi kérdései* nevű sorozat 4. számaként. A 320 példányban sokszorosított összeállítás *Pótzyné Keresztesi Katalin* munkája: a bevezetés után az iskolai testnevelés feladatainak el látásával kapcsolatos alapelveket rögzíti, és ajánlásokkal, javaslatokkal segíti az iskolai nevelőtestületeket; továbbá az ifjúság és a felnőtt lakosság szabadidős tevékenysége során szervezett sportfoglalkozások tartalmi, valamint szervezési feladataival kapcsolatban is tesz javaslatokat. A füzetet 14 tételre ajánló jegyzék és a tömegsporttal foglalkozó határozatok, utasítások jegyzéke zárja. (1982. [1983.] 27 l.)

Színháztechnikai bibliográfia címmel negyedévenként megjelenő gyarapodási jegyzékeket tesz közzé sokszorosításban, száz alatti példányszámban a *Művelődési Minisztérium Előadóművészeti Létesítmények Színháztechnikai Szakkönyvtára és Információs Központja* (röviden: *MM Színháztechnikai Szakkönyvtár*; címe: Kommunális Beruházási Vállalat, 1014. Bp. I., Színház u. 5—9. fsz. 2. Tel. 664-844/135.). Eddig az 1982-es évjelzésű 1—2., valamint 3—4., összevont szám jelent meg, s az utóbbinak impresszuma szerint a kiadvány szerkesztője



Jankovich-Bésán Katalin, felelős szerkesztője *Szabó-Füle Iván*. A kiadott számok közlik a könyvtár szolgáltatásairól szóló tájékoztatót, folyóiratjegyzéket adnak, majd a beszerzett művek adatait sorolják fel a következő szakcsoportokban: általános művek; előadóművészeti létesítmények (épület); színpadgépészet; színpadvilágítás; színházi hangosítás; színházi üzemtechnológia; színházi tűzvédelem; színházi munkavédelem; színházi működés; oktatás. A kiadvány értékét növeli, hogy szakcsoportjainak tételei többnyire annotálva vannak, és a jegyzékek nemcsak könyvek, hanem folyóiratcik-

kek, fordítások, szabványok, valamint gyártmánykatalógusok adatait is tartalmazzák. Az 1—2. szám 360, a 3—4. szám 293 tétel, s ez utóbbi végén névmutató is található.

Kodály Zoltán 1882 — 1982 címmel centenáris ajánló bibliográfiát jelentetett meg a Baranya megyei Könyvtár. *Berek Zsuzsa, Surján Miklós, Szabó Ferencné és Tuskés Tibor* sokszorosításban kiadott összeállítása életrajzi kronológiával kezdődik, majd a nagy zeneszerző és -tudós gondolataiból és a róla szóló versekből nyújt szerény válogatást. A szorosabban vett bibliográfiai rész Kodály írásainak felsorolása után a róla szóló irodalmat tárja fel: az önálló kiadványokat teljességre törekvően, a folyóiratokban és a tanulmánykötetekben megjelent közleményeket azonban csupán 1967-től, halálának évétől. A csak a magyar nyelvű irodalomra kiterjedő anyaggyűjtés 1981 végével zárul. A bibliográfia befejező részében a Kodály-műveknek a Baranya megyei Könyvtár zeneműtárában meglévő hangfelvételeit veszi számba. (1982. 29 l.)

Mutató '81 a címe az **Új Média** című audiovizuális állománygyarapítási tanácsadó folyóirat 1981. évi számait feltáró indexnek, amely a kiadvány 81 8001 — 81 8320 számú tételeinek visszakeresését könnyíti meg. Az Új Média második évfolyamának anyagát feldolgozó, 700 példányban, nyomtatásban közreadott füzet a kiadók címjegyzékét is közli, majd külön szerzői, cím-, szak- és tárgyszómutatóval segíti használóit. Az összeállító, *Pálvölgyi Mihály* arra törekedett, hogy — a jövőbeni közös kiadás megkönnyítése végett — a mutató az *Új Könyvek* c. állománygyarapítási tanácsadó mutatóival azonos alapelvek szerint, illetve hasonló módszerekkel készüljön. (Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1982. [1983.] 148 l.)

A **Folyóiratok Tolna megyei lelőhelyjegyzéke** 1982 című, 400 példányban, sokszorosításban kiadott összeállításában a Szekszárdi Megyei Könyvtár munkatársa, *Horváth Béláné* a megye 94 intézményébe, üzemébe, illetve más nagyobb munkahelyére az elmúlt évben járatott külföldi és hazai periodikákat vette számba 1982. évi felmérése alapján. A jegyzék élén az adatszolgáltató közületek névsora olvasható címükkel és kódszámukkal együtt, majd a Magyarországon kiadott folyóiratok 543 tételes, illetve a külföldön megjelentetett periodikák 349 tételes betűrend felsorolása található a kiadás helyének és a lelőhely-intézmény (vállalat stb.) kódjelének feltüntetésével együtt. A kiadvány végén a jegyzékben szereplő közületek kódjel szerinti listája olvasható az 1982-ben megrendelt folyóirataik jegyzékbeli tételszámaival együtt. (1982. [1983.] 88 l.)

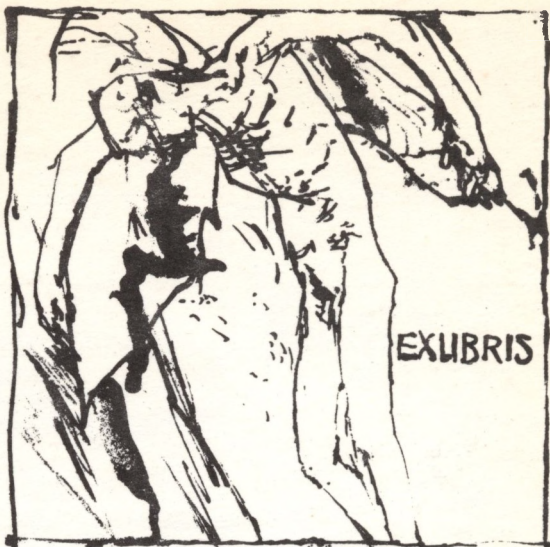
„**A játék az gyönyörű**” címmel szakkörök, napközik, könyvtárak játékvezetőinek választásához kínál szakirodalmat a Kaposvári Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár 300 sokszorosított példányban kiadott, szépen illusztrált ajánló jegyzéke, amelyben *Pálné Leinberger Ágota* és *Magai Margit* a következő tárgykörökben, illetve címmel megjelentetett öt-tíz szakmunkára, módszertani kiadványra

hívja fel az érdeklődők figyelmét: **Játékról** komolyan; **Játék mesterek** könyvespolca; **Játéksarok** — amelyben mindent megtalálsz; **Játék a művészetben**; **Ügyes kezek** (Játékkészítés, ötlettár — [a] munka öröme); **Játék a szabadban**; **Nyelvi játékok**; **Népi gyermekjátékok** — dallal, tánccal; „**Játsszunk matematikát!**”; „**Jó játék a . . . fizika**” (1983. 23 l.)

Március 1-ig a szerkesztőségekbe érkezett periodikus kiadványok: *Gazdaságpolitikai Tájékoztató*. 1982/12. sz., december (Balassi Bálint Megyei Könyvtár, Salgótarján); *Idegen nyelvű könyvek gyarapodási jegyzéke*. 5. [sz.] 1981. jan. 1 — dec. 31. Baranya megyei Könyvtár, Pécs); *Irodalomkutatások. Az általános és a szakkönyvtárakban elvégzett irodalomkutatások jegyzéke*. 1983. február (Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely); *Könyvtár és Művelődés. Könyvtárügyi információk vezetőknél*. 1982/2. sz. Tartalma: Hátrányos helyzetű olvasók könyvtári ellátása. (Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtár tudományi és Módszertani Központ); *Könyvtári Tájékoztató*. 1983/2. sz., február. Melléklete: *Sajtófigyelő* 1982. okt. 1.-dec. 31. (Nagyközségi és Járási Könyvtár, Edelény); *KTMF Tájékoztató*. 1983/2. sz., február (Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola,

Győr); *Külföldön megjelent fontosabb legújabbkori történelmi és politikai művek jegyzéke*. 1982. második és harmadik negyedév (Országgyűlési Könyvtár); *Mezőgazdasági Olvasó*. 1983. (A Földi János Nagyközségi Könyvtár szakolvasó klubja, Hajdúhadház); *OMIKK Híradó*. 1983/1. sz. (Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár); *Somogy a sajtó tükrében. A megyei könyvtár sajtófigyelője*. 1982/4. negyedév ([Palmiro Togliatti] Megyei Könyvtár, Kaposvár); *Somogy a sajtó tükrében. A megyei könyvtár sajtófigyelőjének mutatója*. 1982. 1—4. sz. (Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár, Kaposvár); *Somogyi Honismereti Híradó*. 1982/2. sz. (A Somogy megyei Tanács V.B. művelődésügyi osztálya — Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár, Kaposvár); *Tájékoztató a Vas megyéről szóló irodalomból*. 1983. január (Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely); *Tájékoztató jegyzék vezetők számára*. 1982/12. sz., december; 1983/1. sz., január (Hajdú-Bihar megyei Könyvtár, Debrecen); *Új szerzemények tájékoztatója*. 4. sz. 1982/1983. ([A] SZOT Központi Iskola könyvtára); *Vezetői Információ*. 12. sz., 1983. febr. 23. (Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola, Főiskolai Könyvtár, Győr); *Világszerte. Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum információs szolgálata*. 1983/2. sz. (OPKM).





BÁLVÁNYOS HUBA
kisgrafikáiból
(Cikkünket lásd a 236. oldalon)



